

FATİH'ten BEYOĞLU'na
Benim İstanbul'um

EROL MANİSALI

İstanbul, 2022

Tarihçi
Kitabevi

Tarihçi Kitabevi Yayınları • 158

Genel Yayın Yönetmeni

Necip Azakoğlu

Kapak tasarımı

Ahmet Çevik

Kapak Fotoğrafı: Erol Manısalı'nın annesi Elçin Manısalı'nın Taksim Meydanı'nda çekilmiş fotoğrafı (Fotoğrafı çeken bilmiyor). Halen Taksim Metro İstasyonu'nda yer almaktadır.

Birinci baskı: Nisan 2022, İstanbul

Boyutlar: 13,5 x 19,5 cm

Sayfa sayısı: 112

ISBN: 978-975-2466-51-7

Baskı ve cilt

Şenyıldız Yayıncılık Hed. E. ve Teks. San. Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Işık Sanayi Sit.

No: 19 C BlokNo: 102 Topkapı

Zeytinburnu / İstanbul

0212-483 47 91

Sertifika no: 45097

© Yayın hakları Tarihçi Kitabevi'ne aittir.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

Tarihçi Kitabevi

Sertifika No: 17618

Moda Caddesi No: 104/A Moda/Kadıköy-İSTANBUL

Tel: 0216 418 68 86 GSM: 0530 370 74 11

www.tarihcikitavebi.com info@tarihcikitavebi.com

 tarihcikitavebi

 TarihciKitavebi

 tarihcikitavebi

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
BAŞLARKEN	9
• İstanbul Dünya Ticaret Merkezi Projem	13
• İstanbul'u ve Kurumlarını Tanımak	15
FATİH	22
• Fatih'in "surlar"ı.....	23
• Bir "Dünya Kültürü" Merkezi Olarak Fatih.....	24
• Yakın geçmişte Üniversiteler ve Basın Yayın Merkezi Olarak Fatih	27
• Saraçhanebaşı'ndaki "Belediye", Semti Nasıl Değiştirdi?	30
• Fatih'in Değişen Toplumsal Kimliği.....	32
• Fatih Yöresinden İnsan Manzaraları	35
• Sağlık Kurumları ve Fatih	37
• Kapalıçarşı, Bir Dünya Pazarıdır	40
• Kapalıçarşı ve Çevresindekiler Bütünleşmişlerdir.....	42
• Üniversite Hocaları ve Öğrencilerinin Kapalıçarşı Bağları.....	42
• Fatih Yöresinden Bazı İnsan Manzaraları	45
• Fatih Suluküle'siz Olmazdı	50
• Gülhane Parkı Bir Panayır Yeriydi.....	52
• Vezneciler "Bir Sinemalar Merkeziydi Sanki!"	55
• Fatih'in "Babalısı".....	56
• Çapa'da Bir "Muallim Mektebi" ile Yakınlığım!	58
• Türkiye Siyasetinin Fatih'teki İstasyonları (1950-1990).....	59
• Haseki Hastanesi ve Aksaray'daki Emniyet Müdürlüğü ile "Bağlarım"!	63

BEYOĞLU	65
• Gözümü sanki Sıraselviler'de açtım	66
• Beyoğlu Nedir?	69
• Beyoğlu, bir Taksim Meydanıdır	69
• Yeşilçam Sokağı Kesinlikle Bir Beyoğludur	72
• Amerika, Rusya, İngiltere, Fransa Konsoloslukları, Beyoğlu'nun Bir Parçası Oldular	74
• Galata Kulesi, Beyoğlu'nun Göbek Taşdır	78
• Pera Palas ve Tepebaşı'nın "Beyoğlu"sü	79
• Ve Geldik Cihangir'e.....	81
• Taksim-Tünel Tramvayında "Dünya Gezisi"	84
• Taksim-Hilton Arası Beyoğlu'nun Kalbidir	89
• Beyoğlu'nun Antikacıları ve Eskicileri	96
• Kimi Dostlarla Paylaştığım Beyoğlu Mekânları	98
• Beyoğlu'nda Konuşma Yaptığım Mekânlar	101
• Beşiktaş'taki "İstiklal Mahkemesi!"	103
• Ve son olarak, Beyoğlu'nun kitapçıları.....	105
• Fatih ve Beyoğlu'nda Beraber Olduğumuz Kimi İnsanlar ve Dostlar	108

Önsöz

Fatih ve Beyoğlu üzerinden İstanbul'u anlatmaya çalışan bu satırların yazarı ne bir mimar ne de bir kent planlamacısıdır. Her ne kadar Nagoya'da (Japonya) İstanbul'un metropolitan planlaması üzerine 1980'de, UNDP konferansında İstanbul'u anlatmış olsam da kariyerim farklıdır.

Bu "mütevazı" kitapla 1950'lerden bu yana "genişletilmiş bir Fatih ve Beyoğlu" tanımlaması ile bu kentin insanlarını, kimi ilginç mekânlarını, toplumsal olaylarını sergilemeye çalıştım.

İnsanlar, olaylar ve mekânlar bir sacayak gibi, bir bütünün ayrılmaz parçasıdır. Örneğin Beyoğlu'nda Gezi Parkı dediğimiz zaman sadece bir mekân değil, bir dizi toplumsal gelişmeler de birlikte düşünülür.

Fatih ve Beyoğlu'nu "geniş" tuttum. Fatih'i, Edirnekapı'dan Sarayburnu'na kadar, Beyoğlu'nu da Kasımpaşa'dan Şişli Meydanı'na kadar ele aldım. "Eski" Sulukule, Fatih'ten ayrılamaz. Topkapı Sarayı da Fatih semti ile bir bütündür. Eski ve yeni saraylar bile onun içindedirler.

1950'lerde Gezi Parkı'nda, daha 11 yaşında lastik top koşturan, birkaç yıl sonra Gülhane Parkı'nda meşin topa vuran, Fatih Kızıtaşı'nda voleybol oynayan bu satırların yazarıdır. Yine çocukluğumda Yenikapı'da "sandal sefası" yaparken Çakıl Gazinosu'ndan gelen nameleri dinliyordum. Dedem

Hakim Hüseyin Bey'i, avukat Saadettin dayımın 1944'te Tan Matbaası'nda basılmış *Garp Dünyasına Bir Ses* kitabını, yayınlanmasından sonra 1954'te yakılan bu matbaanın "hikayesini", 1954'te Fatih'te evdeki konuşmalarda duymuştum. Daha çocuk yaşımdaydım.

Yolunuz kazara Beyoğlu'nda, Yeşilçam Sokağı'na düşerse yolda Ediz Hun ya da Türkan Şoray'ın yürüdüğünü "hayal etmiyorsanız", İstanbul'a uzak kaldığınız anlaşılır.

Kapalıçarşı'ya geldiğinizde Havuzlu Bahçe'de bir mola vermezseniz, Kapalıçarşı'ya ayıp etmiş olursunuz. Ya da Sahafkarlar Çarşısı'ndan geçerken, son 50 yılda, İstanbul Üniversitesi, İktisat, Hukuk, Edebiyat Fakülteleri'nin yüzlerce yayını üstlenmiş yayınevine uğramazsanız, çok şey kaybetmiş olursunuz.

Pera Palas'tan Gezi'ye, Kariye'den Kapalıçarşı'ya uzanan Fatih ve Beyoğlu Türkiye Cumhuriyeti'nin ve kadim Anadolu kültürünün olduğu kadar, dünya geçmişinin mücevher taşlarını en sade ve en anlamlı bir biçimde oluştururlar...

Başlarken...

Aksaray'daki Haseki Hastanesi'nde doğdum. Hemen her semtinde yaşadığım, bu dünyanın en güzel beldesinin değişik insanlarını, semtlerini, tarihi abidelerini, Sulukule'den eski Hilton'un lobisine, Türkiye'nin dönüşüm ve değişimine paralel olarak nasıl değiştiğini sergilerken, bir "sade vatandaş Erol Manısalı"nın mekânlarla nasıl bütünleştiğini de sergilemek istedim.

İlk gençlik yıllarımda, Vefa Lisesi'nde ortaokul öğrencisi iken, Saraçhane'deki tarihi Doğu Roma surlarının üzerinde yürürken aslında bin beş yüz yıllık taşların üzerinde yürüyordum.

Fatih Horhor'da, Hamdullah Suphi Paşa Konağı'nın bitişiğindeki Günaydın Apartmanı'nın üçüncü katındaki çalışma odamda otururken, yüksek duvarın arkasındaki konaktan, çok ileri yaşlardaki Hamdullah Suphi Tanrıöver'in etrafındakileri "azarlayan" sözlerini duyarken aklım o eski günlere gidiyordu.

Sevgili dostum Prof. Erdoğan Teziç ile gençlik yıllarında Yeşilköy'deki Bulgar'ın yerinde nasıl şarkı söylediğimizi, Prof. Sencer Dıvıçioğlu dostum (ve hocamla) Sultanahmet'te "Yener'in Yeri'nde" nasıl bira içtiğimizi.

Hocam (ve dostum) Prof. Demir Demirgil ve Osman'a hamile eşi ile birlikte, evlerinin önünde 5 çayı sonrası turlarken

Sultanahmet, “Yener’in Yeri”, Sencer Divitçioğlu, Yener, Erol Manisalı

bir yandan da oradaki bir lokale gelmiş olan Los Paraguya-
yos’u dışarıdan da olsa dinliyorduk.

1977’de, eski Park Otel’de Vehbi Koç, Turgut Özal ve ben-
deniz, son yıllarını yaşayan görkemli Park Otel’in tarihi at-
mosferini hissediyorduk.

İstanbul’da, Yerebatan Sarayı’ndan Topkapı Müzesi Top-
lantı Salonu’na, Davutpaşa Kışlası’ndan Malta Köşkü’ne,
Ortaköy’deki Feriye’den Kadıköy’deki Haldun Taner Müze
Evi’ne, Küçükçekmece’den Pendik’e, Büyükkada’dan Şile’ye
kadar konferans vermediğim yer kalmadı.

Yirmili yaşlardan yetmişlere bir akademisyen, bir yazar
ve düşünür olarak bulunduğum mahaller, üniversiteler, bi-
nalar siz deyin 300, ben diyeyim 500, belki de çok daha fazla.
Bu kenti soludum, her çeşit insan ile yüz yüze geldim, kok-
laştım, tartıştım, güldüm, ağladım, haykırdım ve bu kenti,

İstanbul'u içime sindirdim. 69 yaşımnda Ergenekon'dan "Fetö kumpası" ile tutuklandığımda, ünlü Metris hapishanesini ve sonra Silivri'yi gördüm, yaşadım, içerde kaldım. İstanbul'a Metris ve Silivri Cezaevlerinden de baktım, dışarıdan da.

Dedem Hüseyin Bey Silivri'de hakim olarak görev yaparken, annem ve babam orada öğretmen idi ben de Silivri'nin altın kumlarında ve denizinde serinlerdim. Kepirtepe Köy Enstitüsü mezunu Oktay öğretmen, benim ilkokuldaki hocamdı. Her hafta sonu, Fatih Atatürk Bulvarı'ndaki evimize, sevgili İstanbul'a gelip giderken de Haliç'e bakan bahçeli evimizde İstanbul'un bir parçası idim. Ekalliyetten Rum, Yahudi, Ermeni çok komşumuz vardı.

Dayım, avukat Saadettin Bey, beni Taksim'deki Kristal Gazinosu'na bile götürmüştü çocuk yaşımnda. Ortaokul birinci sınıfı, annem ve babam Silivri'de öğretmen oldukları için, Taksim Sıraselviler'deki "Yeni Kolej"de yatılı olarak okumuştum.

Daha 10 yaşımnda iken çarşamba günleri Taksim'deki Gezi Parkı'nda lastik toplarla çift kale maç yapardık. Elhamra Sineması'na "kaçamaklarımız" olurdu. Taksim Meydanı'nın köşesindeki gazeteciden Pekos Bill dergisi alırdım.

Türkiye'de ve Beyoğlu'nda "Amerikancı" havaların estiği yıllardı. Atlas Sineması'nda Rock and Roll filmleri gösterilirdi.

Bir yıllık Yeni Kolej macerası benim o küçük yaşımnda Beyoğlu'nu Gezi Parkı'ndan dondurmacısına, Atlas Sineması'ndan Taksim-Tünel tramvayına çok derin solumama yol açtı.

Ortaokul ve Lise çağlarımda Fatih'teki evimizde oturma rağmen bir ayağım hep İstanbul'un kültür ve sanat semtlerindeydi.

*Ayşe Cebesoy, Erol Manisalı, Prof. Vakur Versan, Kirk Douglas,
İlhan Çevik, Rumeli Cad. 1964.*

Yağıyordu” eserinde olduğu gibi Beyoğlu’na dönüşler, bugünkü yaşıma kadar hiç aksamadan Aksaray-Şişli hattında geçen bir yaşam.

Yaşam boyu Fatih-Beyoğlu hattı. Bugüne kadar yayınlanmış 75 dolayında kitaplarım içinde yer alan bin bir kare, bin bir insan, bin bir olay. Gözümü kapatıncaya kadar “bu hattan ayrılmayan ve ayrılmayı hiç düşünmeyen” bir insan olarak yazıyorum.

Mahalleden, liseden, fakülteden, meslekten arkadaşlar, dostlar, fikirdaş olanlar da olmayanlar da dahil olmak üzere hepsiyle iletişim kurmuş bir insan olarak yazıyorum. İnsan olmanın, bunu gerektirdiğini düşünerek yazıyorum. Fatih-Beyoğlu hattı, Amerika-Çin hattı, İngiltere-Japonya hattından farksızdır. Hepsinde de bulunduğum için rahatça söyleyebilirim. Beyoğlu hattını Haliç’in kenarındaki Azap-

kapı'dan Şişli'ye kadar aldığımızda, buna Dolmabahçe-Kasımpaşa'yı enlemesine düşündüğümüzde bu dörtgen içinde, tüm dünyanın sosyal, kültürel, iktisadi, askeri ve siyasi olaylarının özeti yatar.

Kumburgaz'daki on binlerce yıl öncesini düşünüp Yeni kapı'da 2000 sonrası ortaya çıkan arkeolojik hazineyi, derinliği düşündüğümüzde Fatih-Beyoğlu dediğimiz eksenin, "dünyanın, yer küremizin eksenini" ile eşdeğerde olduğunu anlarız.

Bu muhteşem kentin, İstanbul'un gerçekten dünyanın geçmişi'nin merkezi olduğunu özümseriz.

Aksaray'dan tramvaya binip, Atatürk köprüsünden geçip Şişhane'ye ulaştıktan sonra, Tepebaşı'nı geçip Beyoğlu'na da vardıkdan sonra Taksim'e gelirsiniz.

Siz sadece çıplak gözle yolu görürsünüz, bu gördüğünüz son katmanın altında sosyal, ekonomik, kültürel, siyasi nelerin bulunduğunu anlayamayız. Anlayabilmemiz için Asmalımescit'teki asmanın dalına dokunmanız, Galata Kulesi'nin taşına yanağınızı dayamanız, Taksim'de ise gösteriler sırasında dökülmüş kanların kokusunu içiniz yanarak kokalamanız gerekir.

Daha ilkököl çağımdan beri bu yollarda yürümüş, koşmuş: gençlik yıllarımdan itibaren gösterilere, toplantılara katılmış, düşünce ve yazdıkları yüzünden baskıcı rejimler tarafından cezalandırılmaya çalışılmış bir insan olarak yaşıyorum.

Bu hatta, kimi dostların ve hocalarının evleri de vardı, evlerinde toplanırdık:

Prof. Sencer Divitçioğlu, İktisat Fakültesi'nde hocamdı, sonra ben de akademisyen olunca yakın dostluğumuz baş-

ladı. O zamanlar Taksim Meydanı'nın Elmadağ girişinin hemen yanında bir benzin istasyonu vardı. Onun 20 metre ilerisinde de Sencer Dıvıçioğlu'nun oturduğu Kıvılcım Apartmanı, eşi Sevim Dıvıçioğlu ile beraberdiler. Sevim Hanım'ın annesi, İstanbul'un moda evlerinden birinde yöneticiymiş, duyardık. Kıvılcım Apartmanı'nın çatı katına, daha ikinci sınıfta öğrenci iken davet edilmiştim. 2-3 öğrenci daha vardı, Sevim Hanım bize eliyle çay ikram etmişti. Sonra Sencer hocayla çok samimi olduk. Beni Çatalca'nın ilerisinde, Karadeniz kıyısındaki Yalıköy'de bulunan yazlığına da 2-3 defa davet etmişti.

İktisat Fakültesi'nden dostum ve meslektaşım Prof. Mükkerrem Hiç ve eşi Prof. Süreyya Hiç, Akaretler yokuşunda ikamet ederlerdi, çok yakındık.

İktisat Fakültesi dekanı dostum Prof. Esat Çam da bir süre, tam da eski Taksim-Aksaray dolmuşlarının kalktıkları köşede bir süre oturdu.

Rona Aybay ve Aydın Aybay'ın da Sıraselviler'de bir ikametgahları bulunuyordu.

Prof. İlder Turan, Prof. Gül Turan, Prof. Kemal Yoğurtcuğil de Cihangir'in diğer müdavimleri arasındaydılar.

Gençlik yıllarımızdaki yakın arkadaşım Ömer Gökay da, İnönü Caddesi'ndeki İndigo apartmanında otururdu, çok sık görüşürdük.

Tünel-Harbiye hattı, her boyutu ile iç içe geçtiğim bir mekândı o günlerdeki Beyoğlu'nda. Sosyal yaşam, kültür, sanat, sinemalar, konserler, tiyatrolar ve tabii ki dostlar.

Park Otel'de, Divan'da, Etap'ta, Gezi Pastanesi'nde yirmili yaşlardan bugüne kadar oturup sohbet ettiğim her türlü insan var. Meslektaşlarım, yabancı konuklar, gazeteciler, sa-